

До спеціалізованої вченої ради Д 20.051.12
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

ВІДГУК
офіційного опонента
ДЗЮБАНОВСЬКОЇ НАТАЛІ ВОЛОДИМИРІВНИ
на дисертаційну роботу
КУКУРУДЗА РОСТИСЛАВА СТЕПАНОВИЧА

за темою:

**«МОДЕЛЮВАННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН МІЖ
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА СПОЖИВАЧАМИ НА РИНКУ
ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні
технології в економіці

**1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими
програмами, планами, темами.**

Тема дисертаційної роботи, що досліджує моделювання партнерських відносин між постачальниками та споживачами на ринку продовольчих товарів, є надзвичайно актуальною. В умовах глобалізації, посиленої конкуренції, а також постійних змін на ринку, підприємства змушені шукати нові способи забезпечення своєї конкурентоспроможності. Визначення та реалізація ефективних стратегій партнерства стає основним чинником успішного функціонування підприємств, адже стабільні та довгострокові відносини між постачальниками та споживачами сприяють оптимізації витрат, покращенню якості продукції і забезпеченню безперервності виробничих процесів.

У роботі особливо підкреслюється важливість розвитку довгострокових партнерств, які допомагають формувати взаємну довіру, сприяють зниженню транзакційних витрат і створюють додаткову цінність для обох сторін. Це вказує на значущість даної теми в умовах сучасного ринку, де конкуренція не обмежується тільки якістю товарів, але й включає ефективність партнерських відносин у ланцюгах постачання.

Актуальність роботи підтверджується її зв'язком з науковими дослідженнями Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, зокрема, науково-дослідною темою «Моделювання процесів управління в соціально-економічних системах» (номер державної реєстрації 0113U005083).

Також дисертація відповідає ключовим завданням вітчизняної економічної науки щодо адаптації міжнародних теоретичних підходів до специфіки українського ринку. Наукові результати, отримані в дослідженні, можуть бути використані для розробки практичних рекомендацій та інструментів для підприємств, сприяючи не лише підвищенню їх конкурентоспроможності, але й забезпеченню економічної стабільності на національному ринку.

Таким чином, актуальність теми дисертації підтверджується її відповідністю сучасним вимогам наукових досліджень у сфері економіки, зокрема управління партнерськими відносинами та адаптації теоретичних підходів до специфіки українського бізнес-середовища.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, відзначаються високим ступенем обґрунтованості завдяки застосуванню комплексного підходу, який базується на сучасних теоретичних засадах економічної науки, адаптованих до специфіки українського ринку продовольчих товарів. Це дозволило сформулювати висновки з науковою та методологічною точністю, а також забезпечити їх використання для надання прикладних рекомендацій.

Методологічна основа роботи охоплює широкий спектр сучасних наукових методів, серед яких: аналізу і синтезу для теоретичного дослідження основ партнерських відносин; системний підхід для вивчення взаємозалежностей між елементами партнерства, такими як довіра, залежність і задоволення співпрацею; економіко-математичне моделювання для формалізації взаємозв'язків між змінними, що впливають на довгострокову орієнтацію компаній. Використання цих методів дозволило комплексно підійти до вивчення проблеми, визначити і оцінити основні чинники, що впливають на стабільність партнерських відносин.

Емпіричні дані, зібрані за допомогою опитувань, анкетувань та інтерв'ю із представниками підприємств, що беруть участь у довгостроковій співпраці, підтверджують обґрунтованість розроблених моделей і підходів. Порівняльний аналіз і графічне моделювання допомогли наочно і детально представити ключові результати досліджень, що робить висновки ще більш переконливими.

Інформаційна база дослідження, яка включає статистичні матеріали, галузеві звіти, аналітичні дослідження консалтингових компаній, а також дані, отримані через первинне опитування підприємств, створює надійний фундамент для достовірності результатів. Використання сучасних наукових джерел і досліджень, а також залучення даних із наукових електронних баз, підвищує наукову цінність роботи та дозволяє зробити висновки більш універсальними.

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертації є добре обґрунтованими завдяки комплексному підходу, глибокому аналізу теоретичних і практичних аспектів досліджуваної проблеми, а також перевірці отриманих результатів на основі емпіричних даних.

3. Достовірність результатів і новизна досліджень, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Достовірність результатів дослідження забезпечується ретельною аргументацією авторських положень та використанням різноманітних методів наукового аналізу, зокрема загальнонаукових та спеціалізованих методів дослідження. Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробці нових підходів до моделювання партнерських відносин, які враховують ключові детермінанти, такі як довіра, залежність і задоволеність співпрацею, а також у адаптації існуючих моделей до українського ринку продовольчих товарів. Отримані результати значно розширюють наукові уявлення про партнерські відносини в умовах змінного ринку та відкривають нові можливості для ефективного управління взаємозалежностями між учасниками процесу.

Крім того, достовірність результатів підтверджується їх презентацією на міжнародних наукових конференціях, зокрема на «Scientific Research and Innovation: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference» (м. Дніпро, 2023 р.) та на «V Міжнародній науково-практичній конференції «Управління соціально-економічними трансформаціями

господарських процесів: реалії і виклики» (м. Мукачево, 2023 р.). Усе це свідчить про обґрунтованість і надійність наукових тверджень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації.

4. Основні наукові результати, отримані особисто здобувачем.

До найбільш важливих результатів дисертаційної роботи, що характеризуються науковою новизною і відображають особистий внесок автора у розв'язання актуальної задачі моделювання партнерських відносин між постачальниками та споживачами на ринку продовольчих товарів слід віднести:

- удосконалено методичні підходи до моделювання довгострокових партнерських відносин, а саме розроблено модель довгострокової орієнтації покупців (с. 101), яка на відміну від існуючих враховує такі ключові детермінанти, як залежність сторін, рівень довіри, специфічні інвестиції та задоволеність співпрацею;

- удосконалено інструментарій оцінювання рівня довіри між партнерами, за допомогою введення додаткових критеріїв на основі кількісного та якісного оцінювання довіри у відносинах між постачальниками та споживачами, які на відміну від існуючих дозволяють більш об'єктивно враховувати вплив цього чинника на довгострокову співпрацю (с. 127-128);

- удосконалено адаптацію існуючих моделей до українського ринкового середовища, а саме внесені зміни до існуючих концепцій управління ланцюгами постачань, враховуючи особливості українського бізнес-середовища, зокрема обмеженість ресурсів, нестабільність ринку та високу конкуренцію (с. 106-113);

- набули подальшого розвитку сучасні концепції партнерських відносин, зокрема теорії трансакційних витрат (с. 74-78), соціального обміну (с.78-81) та мережевих підходів (с. 81-90). Це дозволило визначити ключові фактори, що впливають на стабільність і тривалість партнерських зв'язків, а також взаємозв'язки між ними.

- набув подальшого розвитку методичний підхід оцінювання залежності у відносинах, уточнено критерії оцінювання залежності сторін у відносинах, включаючи як кількісні, так і якісні показники, що враховують взаємозв'язок між залежністю та довірою та запропоновано методику аналізу впливу залежності на готовність до довгострокової співпраці (с. 90-98);

– набула подальшого розвитку сегментація партнерів на основі довгострокових перспектив, яка на відміну від існуючих базується на аналізі їхньої економічної значущості, рівня залежності та готовності до співпраці. Визначено підходи до формування портфеля партнерських відносин, орієнтованих на довгострокову стабільність (с. 54-64).

5. Значення роботи для науки і практики та шляхи використання результатів дослідження.

Дисертаційна робота є самостійною та завершеною науковою роботою, що включає в себе тези, положення, ідеї, розробки, рекомендації та висновки, відзначаючись науковою оригінальністю та належать особистому авторству. Основні положення та висновки дисертації опубліковані у наукових працях загальним обсягом 3,84 друк. арк., з яких особисто автору належить 3,28 друк. арк. За темою дисертації опубліковано 8 наукових праць, серед них 5 наукових статей у фахових виданнях України, 1 наукова стаття у міжнародному науковому виданні, 2 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Автором запропоновано інструменти оцінки рівня довіри, задоволеності, міри взаємної впливовості та ресурсної залежності між учасниками партнерських відносин, що можуть бути інтегровані як у практичну діяльність підприємств, так і в навчальний процес, сприяючи підвищенню кваліфікації фахівців.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання розроблених моделей та методичних підходів для формування стратегій партнерства, що забезпечать стійкі конкурентні переваги підприємств. Результати дослідження можуть бути впроваджені в діяльність компаній ринку продовольчих товарів для оптимізації управління взаємозв'язками, зниження витрат та підвищення якості продукції, а також для формування стратегій сталого розвитку, орієнтованих на партнерство з іншими учасниками ринку. Окремі результати виконаного дисертаційного дослідження знайшли своє практичне застосування в діяльності ТзОВ «Спілка пекарських центрів» (довідка №80 від 20.12.2024 р.), а також ТДВ «Івано-Франківський хлібокомбінат» (довідка від 20.12.2024 р.).

Теоретичні положення та практичні рекомендації дисертаційної роботи використані в навчальному процесі при викладанні курсів «Моделювання економіки», «Прогнозування економічних процесів», «Міжнародна

економіка» для студентів спеціальності 051 Економіка на економічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 03.04-29/09 від 03.08.2023 р.).

6. Оцінка оформлення дисертації.

Структура, оформлення та обсяг дисертації відповідають вимогам, встановленим МОН України до кандидатських дисертацій. Зміст дисертаційної роботи відповідає темі, предмету та результатам роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 178 сторінки. Робота містить 22 таблиці, 20 рисунків, анотації двома мовами (на 5 с.), список публікацій автора та додатки (на 9 с.). Автореферат, який оформлено згідно встановлених вимог, достатньо повно відображає основні положення дисертаційної роботи, є ідентичним дисертаційній роботі за структурою та змістом, а також містить лише ту інформацію, яка присутня у дисертації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження повною мірою відображено в опублікованих наукових працях. Конкретний особистий внесок автора в спільні наукові роботи відображено у переліку опублікованих праць за темою дисертаційної роботи.

7. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності.

Аналіз тексту дисертацій, а також публікацій автора за темою дисертації свідчить про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень та інших відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право, а також надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи теоретичні та практичні результати дослідження Кукурудза Ростислава Степановича, водночас, не можна залишити поза увагою декілька дискусійних положень та зауважень, а саме:

1. У п. 1.2 автор ґрунтовно аналізує вплив внутрішніх поведінкових чинників на формування партнерських взаємозв'язків, використовуючи концепції теорії соціального обміну, проте аналіз недостатньо охоплює взаємодію цих детермінант із зовнішніми факторами, зокрема ринковою та

технологічною невизначеністю. Було б корисно доповнити матеріал статистичними даними та конкретними прикладами, які демонструють, як зовнішні впливи змінюють поведінкові моделі учасників, що є особливо актуальним для умов українського ринку.

2. У п. 1.3 детально викладено теоретичну базу довготривалої орієнтації як ключового елемента стратегічного партнерства, проте відсутність конкретних прикладів практичної реалізації запропонованої моделі в реальних умовах ринку знижує демонстративну ефективність дослідження. На нашу думку, робота б лише виграла, якби її доповнити аналізом практичних кейсів або емпіричними даними, що підтверджують потенціал розглянутої концепції.

3. На наш погляд, у п. 2.1 представлено всебічний огляд теоретичних моделей партнерських відносин, однак відсутнє дослідження потенційних бар'єрів впровадження цих моделей в умовах економічної нестабільності. Зокрема, не розглядаються впливи змін у макроекономічному середовищі, такі як інфляція, коливання валютних курсів чи правові зміни, що можуть суттєво знизити ефективність запропонованих підходів на практиці. Доцільно було б розширити матеріал пункту 2.1, включивши аналіз того, як такі впливи можуть гальмувати адаптації моделей і як підприємства можуть знижувати ризики, пов'язані з економічною невизначеністю.

4. У п. 3.3 автор розглядає кілька модифікацій моделі для покращення відповідності даним, включаючи виключення змінних Z3 (сприйняття залежності постачальника від покупця) і Z10 (задоволеність покупця відносинами з постачальником) (с. 148) через їх низьку надійність. Проте слід зазначити, що можливе виключення цих змінних може змінити теоретичну основу моделі. Варто було б уточнити, яким чином ці зміни впливають на загальну концепцію дослідження і чи не призведе їх виключення до втрати ключових аспектів, що визначають довгострокову орієнтацію покупця у відносинах із постачальником.

Однак, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи Кукурудза Ростислава Степановича, виконану на належному теоретико-методологічному і методичному рівнях.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Ознайомлення зі змістом дисертації дає підстави зробити висновок, що дисертаційна робота Кукурудза Ростислава Степановича, подана на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, є актуальним науковим дослідженням, має завершений характер. Об'єкт та предмет дисертації відповідають темі роботи. Висновки та пропозиції, які випливають із теоретичних і практичних результатів цього дослідження, дозволяють вважати, що вони сприяють досягненню поставленої мети роботи і вирішенню наукових завдань, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота Кукурудза Ростислава Степановича на тему: «Моделювання партнерських відносин між постачальниками та споживачами на ринку продовольчих товарів» відповідає спеціальності 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці, вимогам Постанови Кабінету Міністрів України, які ставляться до написання кандидатських дисертацій (п. п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами)), а її автор – Кукурудз Ростислав Степанович, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри
прикладної математики
Західноукраїнського
національного університету

Наталія ДЗЮБАНОВСЬКА

Підпис: *Наталія Дзюбановська*

Завіряю: *Алла Семин*

НАЧАЛЬНИКА
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Відділ аспірантури і докторантури
Вх. № *03.04-30/13*
" *21* " *03* 20*23* "